

# TRƯỜNG CHÍNH SÁCH CÔNG VÀ QUẢN LÝ FULBRIGHT

## MÔN KINH TẾ VI MÔ - BÀI TẬP TÌNH HUỐNG 1

---

### **Tình huống: Cuộc khủng hoảng cà phê**

*Bài tham khảo số 2 cho học viên*

---

Trước hết, cà phê (chất lượng thấp) là một hàng hóa có nhiều sản phẩm đồ uống dễ thay thế như các loại đồ uống tăng lực có chứa cafein, các loại này có tốc độ tăng trưởng số lượng và chất lượng nhanh chóng. Cà phê (chất lượng thấp) là một hàng hóa thông thường (độ co giãn cầu theo giá  $< 1$ ) hay nói cách khác khi thu nhập tăng lên, người tiêu dùng không có xu hướng tiêu thụ thêm quá nhiều trừ các loại cà phê cao cấp. Do đó, về cầu cà phê, đặc biệt cà phê chất lượng thấp trong dài hạn (5 năm trở nên) sẽ co giãn nhiều và rất hạn chế về thị phần. Bằng chứng là xuyên suốt giai đoạn phát triển dài từ 1984-2003 sản mức tiêu thụ (kilo trên đầu người) giảm khoảng 6.8%. Và mặc dù có sự gia tăng dân số nhưng tổng mức sản lượng tiêu thụ vẫn chỉ tăng 15.9% hoặc trung bình 0.8%/năm<sup>1</sup> trong suốt giai đoạn nghiên cứu. Hơn nữa, các sản phẩm nông sản, bao gồm cà phê, bao hàm nhiều rủi ro bởi các yếu tố sốc trong dài hạn như biến đổi khí hậu dẫn đến hiện tượng sương giá (Brazil)<sup>2</sup>. Dẫu vậy, cần lưu ý rằng, thị trường cà phê chất lượng cao có thể theo đuổi ở mức nhất định trong dài hạn do các đặc tính cạnh tranh đặc thù và có thể được xem như một hàng hóa khó thay thế.

Xét trong ngắn và trung hạn cầu cà phê cũng chịu ảnh hưởng đáng kể bởi sự tồn tại các sản phẩm thay thế như thức uống nhẹ. Cụ thể, mức tiêu thụ cà phê tại Hoa Kỳ (chiếm khoảng 20% thị phần tiêu thụ) giảm khi các loại thức uống nhẹ tăng mức tiêu thụ<sup>2</sup>. Sự thay đổi mức tiêu thụ cà phê (cầu) cũng chịu tác động nhiều bởi thị hiếu. Bằng chứng là, người tiêu dùng ngày càng ưu thích các sản phẩm cà phê thượng hạng với nhãn hiệu uy tín như Starbucks, Pete's trong những thập niên 90<sup>2</sup> do đó gia tăng mức tiêu thụ và ngược lại với sản phẩm cà phê kém chất lượng.

Bên cạnh sự chậm chạp trong tăng trưởng mức tiêu thụ, thậm chí có thể giảm trong dài hạn với các loại cà phê chất lượng thấp thì cung cà phê lại có thể tăng nhanh chóng do một số yếu tố sau:

Trong ngắn hạn, những thúc đẩy trong hỗ trợ sản xuất cà phê bởi Hiệp định Cà phê Quốc tế (ICA), cụ thể các khuyến khích hạn ngạch hỗ trợ giá. Điều này, ban đầu, chỉ góp phần tăng lượng cung. Nhưng các khuyến khích mua lại khối lượng lớn cà phê chất lượng thấp và các đàm phán hạn ngạch mới đã phần nào làm sai kỳ vọng của người cung ứng (an tâm hơn trong

---

<sup>1</sup> Tác giả tính toán từ trang 7, tài liệu bài tình huống

<sup>2</sup> Trang 2, tài liệu bài tình huống

sản xuất). Hệ quả là cung tăng. Hơn nữa, cung tăng đột ngột do sự xuất hiện thêm nhà cung ứng mới như Việt Nam đã khiến thị trường cà phê khó kiểm soát. Trong giai đoạn này, chính phủ Việt Nam cũng khuyến khích người dân trồng cà phê thông qua các dự án mang tính ảnh hưởng dài hạn như xây dựng hệ thống thủy điện và các biện pháp hỗ trợ khác<sup>3</sup> (kỹ thuật hoặc lựa chọn giống phù hợp). Đây là các kích thích phi thị trường do không căn cứ trên các tín hiệu giá thực tế.

Sự tăng cung trong ngắn hạn này kết hợp với một quá trình tăng cung trong dài hạn nhờ sự tiến bộ đáng kể của khoa học công nghệ đã khiến cung cà phê rất lớn. Những tiến bộ đáng kể về mặt công nghệ này như: xây dựng các trại cà phê mới tránh được sương giá, trồng ở các sườn dốc, kỹ thuật làm sạch bằng hơi nước cùng các biện pháp cắt giảm chi phí khác (Brazil). Sự tiến bộ của các ngành chế biến cà phê (sản phẩm bổ trợ) cũng khiến cung cà phê tăng nhanh do các kỳ vọng phát triển.

Do việc đầu tư các công nghệ và chi phí sa thải lao động là lớn (về mặt kinh tế và xã hội) nên việc điều chỉnh cung theo giá gần như rất khó khăn cả trong ngắn và trung hạn. Nói cách khác, độ co giãn cung theo giá là rất thấp. Số liệu thực tế còn cho thấy độ co giãn cầu theo giá là âm, giá giảm nhưng lượng cung vẫn tăng (Hình 2 & 5). Điều này có thể suy luận rằng thị trường cà phê, thực tế, đang không được vận hành đúng quy luật thị trường do các can thiệp của nhà nước về các khuyến khích phi thị trường.

Trước khi xem dự đoán giá cà phê arabica, cần xem xét các giải pháp của các tổ chức thế giới. Một số giải pháp có tính chất giải quyết ngắn hạn: tăng sức mua cà phê của thế giới (như tăng quảng cáo và sử dụng cà phê tại Brazil) hoặc tạo ra cơ chế giá tối thiểu theo đề xuất của Oxfam<sup>4</sup>. Dẫu vậy, cần nhớ rằng điều này chỉ áp dụng được khi nền kinh tế chưa toàn dụng. Cùng với các giải pháp dài hạn: chuyển đổi một số lượng nhất định cây cà phê từ chất lượng thấp tới cao hơn, tạo dựng cơ chế thông tin thị trường hơn,... nếu được thì nguồn cung trong dài hạn sẽ giảm được. Cung giảm trong khi cầu không quá dao động sẽ giúp đạt điểm cân bằng thị trường cà phê mới phù hợp với tín hiệu thị trường và khi đó giá tăng lên và sản lượng giảm.

---

<sup>3</sup> Trang 3, tài liệu bài tình huống

<sup>4</sup> Trang 4, tài liệu bài tình huống